



עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

0999 ק"מ 9999 ויחי תשס"ח סנה ה' ט"ז יוני 2016
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
[ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il](mailto:chagitben@neto.net.il)

הנושא: עדיפות מצוות בין אדם לחבירו על מצוות בין אדם למקום

ימים, וגם בעבודה מעטה זו, רבים מבני עמנו אינם עומדים.

זהו מה שכתוב אצל יעקב אבינו: "ויקראו ימי ישראל למות", כשכל חלקי נשמתו, שעלו בכל יום ויום, התקבצו לראות יום העלותו, הם קרבו ביחד. יעקב הרגיש שקרב יומו "ויקרא לבנו, ליוסף וכו".

והנה, עומד האדם בסוף חייו ומתבונן על עברו, עושה חשבון נפש אמיתי, ומגלה כי ביום זה או ביום אחר הוא בזז את היום, ואת אותה אבן הוא לא תיקן, באותה אבן הוא לא עבד והיא הלכה לאיבוד, האם יש לה תקנה כלשהי? שכן תועלת התשובה רק לנקות את הכללון מאותם ניצוצות, אבל עדיין כיצד יאיר אותם חזרה?

נראה לומר על פי מה שכתב בפירושו הרא"ש ז"ל למסכת פאה (פ"א מ"א): "כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהן גם רצון הבריות מבמצוות שבין אדם לקונו". וביאור דבריו כתב הגר"א וסרמן זצוק"ל ה"ד בספרו קובץ מאמרים (דף מ"ב) "שבכל מצוות שבין אדם לחבירו יש גם כן בין אדם למקום וזהו טעם דברי הרא"ש ז"ל הללו דמצוות שבין אדם לחבירו חמורות יותר דתרויהו איתנהו בהו".

נמצא, כשאדם מקיים מצוות של בין אדם לחבירו הוא בעצם מקיים שתי מצוות, האחת של בין אדם למקום והשניה של בין אדם לחבירו. ולכן, כאשר עומד האדם בסוף חייו ורואה שחלק מחייו הוא איבד אותם מחמת שטותו שלא ניצל כראוי את הימים, ירבה מעתה לקיים מצוות של בין אדם לחבירו, ואזי בזמן אחד מקיים שתי מצוות, ובזה מתקן את העבר.

ויש לומר, שלא רק האדם עצמו על ידי עשיית חסד יכול לתקן את ימיו שאבדו לו, אלא גם בניו אחריו, אם יעשו חסד לעילוי נשמת הוריהם, כיון שבמעשה צדקה וחסד מקיימים שתי מצוות, הרי הבן מתקן בזה גם את ימיו שלו וגם את ימיו של אביו.

[ולכן הגאון רבי יצחק אלפיה ע"ה בקונטרס היחיאלי (פרק ט"ו סימן כ"ט) מוכיח את אותם שמוציאים הון עתק על הוצאות המצבה, שעתידים ליתן על כך את הדין ויש בזה עוון פלילי שהרי העושר לא ניתן להם על מנת שיאבדוהו על אבנים גדולות, אלא כדי להחיות בהם נפשות יקרות].

לפי זה נבין את המשך הכתובים: "ויקראו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שם נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת", והיינו, יעקב אבינו מגודל ענוותנותו עובר על כל ימיו ורואה כי ח"ו לא השלים את עצמו כראוי וכמה מימי חייו אבדו לו, ואין לו

האריז"ל אומר, שנשמתו של אדם מחולקת לניצוצות רבים כמספר ימי חייו. לכל יום יש ניצוץ מיוחד. ביום שאדם עושה מצוות, הוא מתקן את הניצוץ הנשמתי של אותו יום, וביום שאדם אינו מקיים מצוות, הניצוץ של אותו יום נשאר פגום, וכל לילה בזמן השינה עולה הניצוץ של אותו יום. דבר זה הוא מחסדו של הקב"ה, שכל ניצוץ שזכה ביומו, שהושלם על-ידי מעשי המצוות, עולה, ועל-ידי זה אי-אפשר שוב לקלקל אותו, גם אם ירשיע האדם אחר-כך. לעומת זה, ניצוץ שעולה פגום ח"ו אבד.

והנה, אומר אור-החיים הקדוש זת"ב, בפירושו לפרשת "ויחי", יש להבין, מדוע נשתנו דורות האחרונים מדורות הראשונים, שדורות הראשונים חיו חיים ארוכים, מאות בשנים. אדם הראשון חי למעלה מתשע מאות שנה. בניו אחריו חיו שמונה מאות שנה, שבע מאות שנה, ואנחנו חיים פחות ממאה שנה?

אומר אור-החיים הקדוש: אפשר להסביר זאת על-פי משל למלך, שחילק אבנים טובות הבאות מהמחצב לאומנים על-מנת שיתקנו אותן, יעבדו אותן ויהפכו אותן לאבני חן מושלמות. והוא הבטיח, שכל מי שישתדל ויזדרז בעבודה ויעשה את האבנים ואבני החן מושלמות, יקבל את האבנים לעצמו, ליהנות מהן ולהשתעשע בהן.

הוא נתן אבנים רבות מאוד לכל איש ואיש. שלוש מאות אלף לאחד ושלוש מאות וחמישים אלף לאחר. זמן העבודה לכל אבן - יום אחד. ובמלאת הימים קרא המלך להביא לפניו את האבנים הטובות לראותן, והנה מתברר, שלא רק שלא עשו את העבודה כפי הצורך, אלא אפילו קלקלו את האבנים. כעס המלך והענישם ולקח את בניהם תחתם שבים יתקנו את האבנים ויעבדו בהם, אבל הפעם המלך למד לקח והחליט שלא ייתן הרבה לכל אחד, אלא שלושים אלף, ארבעים אלף, וכך שזמן העבודה הוא קצר יגרום להם להקפיד יותר על שלמות העבודה.

כך גם הקב"ה, חילק אבנים טובות, הן הנשמות הנקראות אבנים טובות, על-מנת שאנחנו, באמצעות הכלים שבידינו, היינו התורה והמצוות, נשלים את נשמותינו. לדורות הראשונים הקב"ה נתן נשמות גדולות בעלות חלקים רבים, ולכל חלק יום אחד לתיקונו.

ומספר ימי האדם הראשון יותר משלוש מאות אלף ימים, שהרי שנותיו תשע מאות ושלושים שנה, וכאשר ראה הקב"ה שקלקלו דורות ראשונים, נתן לדורות הבאים אחריהם פחות מלאכה. נחסרו הדורות, והיום בעוונותינו, ימי שנותינו שבעים שנה, שהם כעשרים וחמישה אלף

עוד אפשרות לתקנם. לכן הוא קורא ליוסף בנו ומבקש "שים נא ידך תחת ירכי", היינו אתה בני ר"ב רא כרעא דאבוה" (עירובין ע, ועי' רש"י כתובות צב: ד"ה כבעל חוב) וביכולתך לתקן את ימי ושנותי לכן "עשה עמי חסד ואמת", תרבה בעשיית חסד, ובזה תתקן גם את ימך וגם את ימי אביך.

היה מעשה אצל הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין מקים ישיבת חכמי לובלין, שהיה הולך ומתרים לישיבתו הקדושה. יום אחד הוא הגיע לאחד העשירים, והעשיר שאל למה הרב צריך כל כך הרבה כסף. הרב פרס לפניו את תוכניותיו של הישיבה, כיתות, מפלסים, חדר אוכל וכו'... העשיר חיפש תירוץ במשניות שידע על מנת לא לתרום ואמר לו כל, אבל כתוב: "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, מים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". רבנו איך אתה סותר משנה?

ענה לו הרב: בוא אני אספר לך מעשה: פעם היה מחלוקת בין בעל התניא לגאון מווילנא, הבעל התניא הלך לפייס את הגאון מווילנא. בדרך הוא הזדמן לעיר אחת. ובאותו שבוע היה ליל הסדר והוא נשאר ללון שם. ובליל הסדר יש מחלוקת בשולחן ערוך, אם אומרים את ההלל בבית הכנסת או לא. דעת השולחן ערוך שאומרים, ודעת הרמ"א שלא אומרים. בעל התניא סבר כמו השולחן ערוך, אך הבית כנסת נהג כמנהגי אשכנז, לכן הוא לא רצה להיות שונה מבית הכנסת, והוא המתין שכולם ילכו מבית הכנסת ואז הוא חזר על התפילה, ואמר את ההלל בבית הכנסת.

עבר שם "עם הארץ" ושמע את בעל התניא אומר את ההלל. הוא רץ מיד לרב העיר, ואמר לו שיש פה מישהו שמשנה את ההנהגות, חולק עלייך וכו'.

הרב זימן את בעל התניא אליו, ודופק על השולחן (לא ידע שהוא בעל התניא), שמעתי שאתה חולק על ה"מרא דאתרא" במקום הזה. אומר לו בעל התניא: חס ושלום. שואל אותו הרב: אני יודע שאמרת את ההלל, אז איך אתה חולק על המקום? ענה לו בעל התניא בענווה: ומה אני יעשה שהשולחן ערוך פוסק לומר? רב העיר נתן מכה נוספת על השולחן: אבל הרמ"א כותב במפורש: אבל אנו, אין אנו נוהגים כן (ומסיים במכה נוספת). ואז אמר בעל התניא: מי אמר שהרמ"א אמר שאנו לא נוהגים כן, תוך כדי מכה על השולחן? אולי הרמ"א אמר שהספרדים נוהגים להגיד את ההלל, ואנו (בצער) לא נוהגים כן?

אמר המהר"ם שפירא מלובלין לאותו עשיר קמצן, אני מבין שמאוד כואב לך על המשנה שציטטת לי מקודם. ולכאורה אני הולך עכשיו לעקור את המשנה, לסתור את התורה. אבל אולי התנא באבות אמר: חבל, חבל... כך היא דרכה של תורה? למה זה צריך להיות ככה? פת במלח? מים במשורה? ככה ראוי לבן ישיבה? מי אמר שהוא אמר את זה עם מכה על השולחן?

זה מה שחז"ל אומרים שבדרך שאדם רוצה לילך, מוליכין אותו. אותה הלכה בשולחן ערוך, אותה משנה באבות. אדם שרוצה ללכת בדרך קמצנות, יפרש את זה כעקירת התורה.

מי קובע את הניקוד, אם זה סימן קריאה, סימן שאלה, או 3 סימני שאלה בסוף?? - המידות של האדם.

מסופר על השר הנדיב רבי שמעון וואלף רוטשילד ז"ל, שהיה איש תם ישר וירא שמיים, רודף צדקה וחסד והיה מכונה בשם הברון הצדיק. בהיותו עשיר גדול הוא היה מכובד גם בעיני הגויים ואנשי הממשלה, גם ישרותו בעסקיו, הוא ניהל את חשבנותיו ושילם את כל מיסיו עד הפרוטה האחרונה. אך ככל "מצליחין", ועוד יהודי, היו לו גם שונאים שקינאו בעושרו ובהצלחתו, וחיפשו תמיד תואנה להעליל עליו לשלטונות המס.

יום אחד התגנבה לאוזנם שמועה, כי יש לרבי שמעון אוצר גדול של כסף וזהב סגור על מנעול ובריח בחדר מיוחד

בביתו, ואינו נותן לאף אחד להיכנס לחדר זה, רק הוא לבדו מחזיק במפתח לחדר זה. גם משרתיו ובני ביתו אינם הורשו להיכנס לחדר זה. סביר להניח, איפוא, כי עיקר עושרו טמון בחדר זה. ובכדי לא לשלם מיסים הוא מעלים מעיני כל את המחבוא שם. הדברים הגיעו לפקחי לשכת המס שקיבלו אישור בהול לשלוח שוטרים לבדוק את אמיתת השמועה.

כשהגיעו השוטרים לביתו, ושאלהו על פשר השמועה, הוא השיב כי אכן קיים חדר כזה אך אין בו כלל כסף, אך מטעמים כמוסים אין הוא מרשה לאנשים להיכנס לחדר זה, השוטרים לא וויתרו וביקשו להיכנס לחדר. אמר רבי שמעון, "אני מוכן לתת לכם מס על הסכום הגדול ביותר שנראה לכם שיש בחדר", השוטרים לא ידעו מה להשיב לו, ופנו לממונים עליהם על מנת לקבל החלטה. באותו היום חזרו אל רבי שמעון והודיעו כי הוחלט ששום סיבה לא תעזור לו להתחמק מפתחת הדלת.

רבי שמעון בצער רב פנה לפתוח את החדר, לתדהמת השוטרים החדר היה ריק!!! רק באמצע החדר הייתה מונחת אבן, עליה חרוט "פה נטמן שמעון וואלף בן רבי קלונימוס", רבי שמעון מיד הסביר את פשר העניין "הלא תדעו שאני עסוק מאוד במסחר ומגלגל כספים רבים, וזיכני הקב"ה לעשות חיל בעסקי. מכספים אלו מרבה אני לחלק ולהפריש לצדקה ולהחיות נפשות אביונים ויתומים. כיוון שאני חושש שמא יכנס ללבי איזה צד שם התנשאות ושררה על אותן נפשות כואבות, שמא טוב אני מהן, וצד של גאווה ורוממות רוח על מעשי הטובים. לכן עשיתי לעצמי קביעות להיכנס הכל יום, לבדי, לחדר זה, להסתכל על המצבה שלי, ולהזכיר לעצמי כי יבוא יום שאצטרך לעזוב את העולם כמו כולם, ואז לא יישארו לי אלא רק מעשי הטובים שרכשתי בחיי".

הגאון בעל השגת אריה היה מחמיר על עצמו באיסור "חדש" בחוץ לארץ, כלומר לא לאכול תבואה שהשרישה לאחר ט"ז ניסן עד ט"ז ניסן בשנה שלאחריה, וכפי שהוא מברר בארוכה בקונטרס מיוחד הנדפס בתוף ספרו שאגת אריה. מבחינה מציאותית רוב התבואה באירופה היא במצב הזה והעולם נהג להקל. אפיזודה ידועה עליו מספרת שבשנות עוניו מרבה היה לערוך "גלות", ובהיותו נודד מעיר לעיר, היה נושא עמו שק ובו גריסים וסיר משלו, ובכל מקום בו היה מתארח היה מבקש לבשל עבורו את הגריסים שלו בסיר שלו, היות שאינו יכול לאכול כלום בגלל בעיית ה"חדש".

באחד הימים הגיע השאגת אריה לאיזו חתונה, נכנס לאולם והתיישב בין העניים, אבל מכיון שהוא אינו אוכל דבר שאינו שלו, רק את הגריסים שהיו איתו, אז הוא המתין וחיכה עד שבעל האולם היפנה אליו ויישאל אותו למה הוא לא אוכל וכך הוא יוכל לבקש ממנו שיבשל את הגריסים שיש לו, אך משך כל השמחה לא ניגשו אליו ולא שאלו אותו דבר. משנגמרה השמחה בדקו ומצאו שחסר אחד מכלי הכסף, מיד נפל החשד על אותו הלך, שהרי כל הסעודה הוא לא אכל שום דבר, כנראה הראש שלו היה בלתור ולחפש מה ניתן לגנוב. תפסוהו והכוחו שיוודה על הגניבה.

באותה שעה פתח השאגת אריה ואמר עכשיו אני מבין מה שאמר דוד המלך: "נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד". שאני נשכחתי כמת מלב, בשעה שישבתי כאן שכחו ממני לגמרי, ולא הגיע אף אחד לשאול בשלומי מה אני צריך, האם אכלתי ומדוע לא אכלתי. אמנם מתי "הייתי" מתי נהייתי לאיש והחלו להתייחס אלי? "ככלי אובד" שנאבד להם איזה כלי, אז נזכרו בי.

שיעורי הרב איתי בן אהרן שליט"א

מעתה גם ברדיו שובה ישראל

הייגו: 023743001

ביום שלישי 7:00 בערב על פרשת השבוע

ביום שישי 9:00 בבקר על נביאים